

A photograph of a church with a tall, ornate copper roof and two stone statues in the foreground. The church has a yellow facade and a large clock face. The sky is cloudy. The text is overlaid on the right side of the image.

КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ ВРБАСА CULTURAL HERITAGE OF VRBAS

ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ ВРБАС
TOURIST ORGANISATION OF MUNICIPALITY OF VRBAS

SCAFARBA

01

АРХЕОЛОШКА
НАЛАЗИШТА /
ГРАДСКИ
МУЗЕЈ

Чарнок
Циглана Полет
Шуваков салаш
Градски музеј

Čarnok
Ciglane Polet
Šuvakov Salaš
Town Museum

ARCHAEOLOGICAL
SITES / TOWN
MUSEUM

02

ДУХОВНО БЛАГО
ВРБАСА

Српска
православна црква
Капела Водице
Евангеличка црква
Реформатска
црква
Римокатоличка
црква
Гркокатоличка
црква
Методистичка
црква
Храм Вазнесења
Христа Спаса

Serbian Orthodox
Church
Vodice Chapel
Evangelical Church
Reformed Church
Roman Catholic
Church
Greek Catholic
Church
Methodist Church
Temple of the Holy
Ascension of Our
Lord

SPIRITUAL
HERITAGE

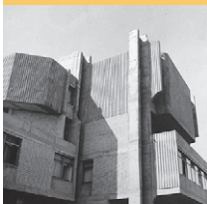
03

ГРАДИТЕЉСКО
НАСЛЕЂЕ

Гимназија
Ватрогасни торањ
Санаторијум
Тешени
Нововрбаска
штедионица
Стари биоскоп
Хотел Бачка
Зграда СУП - а
Општина – Дом
лордова

Gymnasium
Secondary School
Fire tower
Sanatorium
Tessenyi
Novi Vrbas Savings
Bank
Old cinema
Hotel Bačka
Secretariat building
Municipality
building - House of
Lords

ARCHITECTURAL
HERITAGE

04

РЕЗИДЕНЦИЈАЛНА
АРХИТЕКТУРА

База Центар
Томанова вила
Вила Хецл
Вила Шмит
Палата Рајх и
Фридман
Палата Каиро

Centre Base
Villa Toman
Villa Hettzl
Villa Schmidt
Reich and Friedman
Palace
Cairo Palace

RESIDENTIAL
ARCHITECTURE

05

ИНДУСТРИЈСКО
НАСЛЕЂЕ

Шлајс

Šlajs – Canal lock

INDUSTRIAL
HERITAGE

06

СПОМЕНИЧКО
НАСЛЕЂЕ

Споменици Првог
светског рата
Споменици Другог
светског рата
Споменик Јожефа
Киша
Споменик Јожефа
Пехана

First World War
Monuments
World War II Monu-
ments
Monument to Jos-
zef Kiss
Monument to Jos-
zef Pechan

MONUMENTS

07

НЕМАТЕРИЈАЛНО
НАСЛЕЂЕ

Споменик српским
гуслама

Monument to
Serbian Gusle

INTANGIBLE
CULTURAL
HERITAGE

Бројни су утврђени археолошки локалитети на подручју општине Врбас, чије богатство налаза и остаци грађевина указују на континуитет настањивања на овом подручју од неолита до данас.

Археолошки локалитет и споменик природе Чарнок представља утврђено насеље – опидум, које је основало келтско племе Скордисци у II веку пре нове ере. Налази се у атару села Бачко Добро Поље, на 3 km јужно од Врбаса. Овај опидум елипсоидног облика заокружен масивним земљаним бедемом и шанцем представља једно од најочуванијих земљаних утврђења у Подунављу и категорисан је као споменик културе од великог значаја. Археолошка истраживања овог локалитета показала су да је Чарнок био центар у који су се доносиле летине бројних врста житарица из околине.

04

Прикупљене житарице су се сушиле на земљаним пећима и чувале у питосима и анфорама у силосима смештеним уз бедем, док се у центру насеља налазио житни трг. Чарнок је био важан трговачки центар све до I века нове ере, након чега постепено долази до губитка његове стратешке важности и трајног напуштања насеља.

*На путу Врбас – Бачко Добро Поље
Градски музеј, Маршала Тита 88*

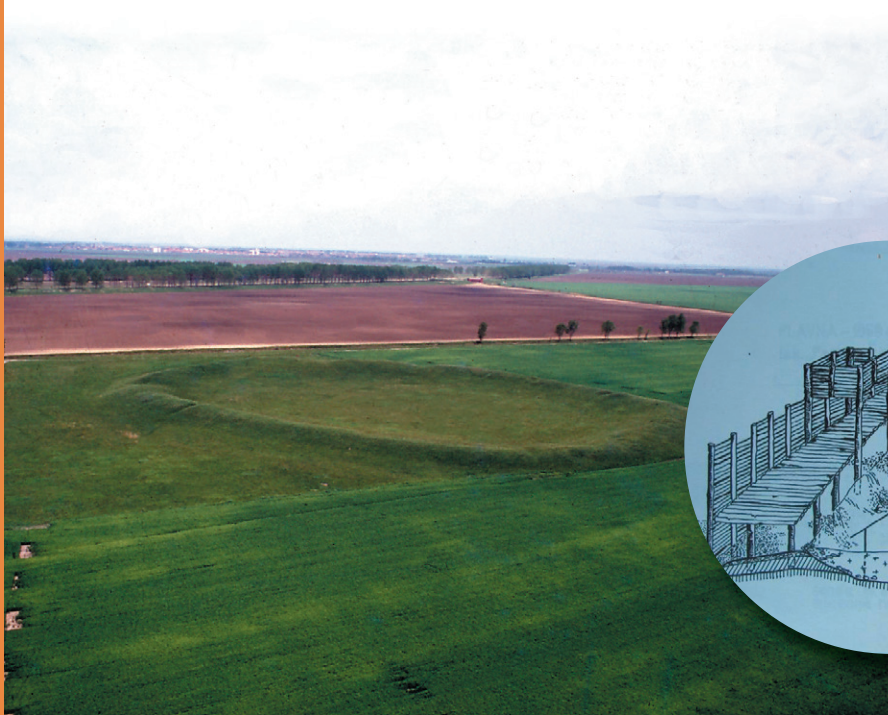
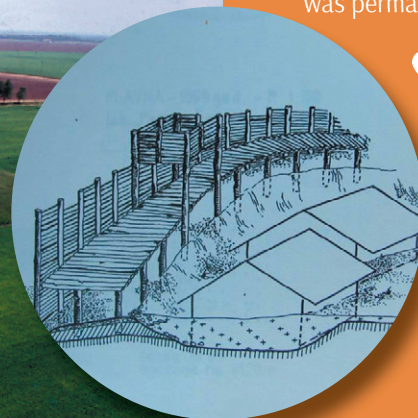
Numerous archeological sites have been discovered in the area of the municipality of Vrbas, whose richness of finds and remnants of buildings indicate the continuity of settlement in this area from the Neolithic period to the present day.

Archaeological site and Natural monument Čarnok is a fortified settlement - oppidum, which was founded by the Celtic tribe Scordisci in the II century BC.

It is located outside of village of Bačko Dobro Polje, 3 km south of Vrbas. This opidum of ellipsoidal shape, surrounded by a massive earthen rampart and moat, represents one of the best-preserved earthen fortifications in the Danube region and is categorized as a cultural monument of great importance. Archaeological excavations of this site have shown that Čarnok was a harvest collection centre for various types of cereals which were brought in from the surrounding areas. The collected cereals were dried in earthen ovens and stored in pitos and anphoras in silos located along the ramparts, while in the centre of the settlement there was a wheat market. Čarnok was an important trade centre until the 1st century AD, after which it gradually lost its strategic importance and was permanently abandoned.

*The road between
Vrbas and Bačko
Dobro Polje
Town Museum,
88 Maršala Tita St.*

АРХЕОЛОШКА НАЛАЗИШТА

На локалитету Циглана Полет пронађена је аварско-словенска некропола са преко стотедесет гробова из VIII и IX века нове ере, без трагова насеља. Поред бројних налаза погребне керамике и накита, најзначајнији налаз представља бронзана псеудофибула са антропозооморфним мотивима, једини такав примерак пронађен ван матичне области средњег Дњепра у јужној Русији. Фибуле су биле карактеристичне за Словене и њихова појава у подручју средњег и доњег Дунава тумачи се миграционим кретањима. Антропозооморфна псеудофибула представља први материјални траг Словена на подручју Врбаса.

Петра Драпшина 66
Градски музеј, Маршала Тита 88

An Avar-Slavic necropolis with over one hundred and fifty graves from the 8th and 9th centuries AD, was found at the Ciglana Polet site without traces of a settlement. In addition to numerous finds of funerary pottery and jewelry, the most significant find is a bronze pseudofibula with anthropomorphic motifs, the only such specimen found outside of its place of origin in the Middle Dnieper in Southern Russia. The fibulae were characteristic of the Slavs and their appearance in the area of the Middle and Lower Danube is interpreted by migratory movements. The anthropomorphic pseudofibula represents the first material trace of the Slavs in the area of Vrbas.

BB Petra Drapšina St.
Town Museum, 88 Maršala Tita St.

Локалитет Шуваков салаш представља средњовековно насеље чије трагове пратимо од X века. Његово становништво је, услед турских освајања од XVI века, преместило своје насеље на другу обалу Црне баре и ту основало данашњи Стари Врбас. Писани извори ово насеље бележе под називом Орбаспалотаја, како је означен у Даровници угарске краљице Марије из 1387. године, која је овај посед поклонила Николи Горјанском млађем, палатину на угарском двору и зету српског кнеза Лазара Хребељановића. Овај рани Врбас обликован је као сеоско насеље уз обалу реке Црна бара са кућама од набоја поређаних у низ које прате контуру обале. Уз трагове насеља пронађена је и некропола богатих гробних налаза прстења – печатњака, као и црква источног обреда украшеном фрескама и позлаћеним иконама која је некада била заштићена одбрамбеним ровом са палисадама.

На путу Врбас – Бачко Добро Поље
Градски музеј, Маршала Тита 88

ARCHAEOLOGICAL SITES

The Šuvakov salaš site is a medieval settlement which can be traced since the 10th century. Its population, due to the Turkish conquests starting up since the 16th century, moved their settlement to the other bank of the Crna Bara river and founded today's Stari Vrbas there. Written sources record this settlement under the name Orbaspalotaja, as it is marked in the Grant of the Hungarian Queen Mary from 1387, who donated this property to Nikola Gorjanski Jr., the palatine at the Hungarian court and the son-in-law of the Serbian prince (srb. knez) Lazar Hrebeljanović. This early Vrbas was shaped as a rural settlement along the banks of the river Crna bara, with houses made of rammed earth aligned in a row, following the contour of the coast. Along with traces of the settlement, a necropolis of rich grave findings of seal rings was discovered, as well as a church of Byzantine Rite decorated with frescoes and gilded icons, which was once protected by a defensive moat with palisades.

The road between Vrbas and Bačko Dobro Polje
Town Museum, 88 Maršala Tita St.

ГРАДСКИ МУЗЕЈ

Градски музеј спроводи делатност заштите културних добара са подручја општине Врбас, подељених у 4 збирке: археолошка, историјска, етнолошка и историје уметности. На сталној поставци под називом „Врбас – човек и природа, склад суживота“ изложени су најзначајнији предмети који покривају период од неолита до Другог светског рата. У музеју су уређене још и сталне поставке „Јожеф Пехан – на прекретници векова“ и „Етно кутак“.

Градски музеј смештен је у некадашњем стамбено-пословном објекту изграђеном око 1900. године у власништву Карла Шуха, апотекара и дугогодишњег команданта Добровољног ватрогасног друштва Новог Врбаса. Шух је 1885. године откупио прву отворену апотеку у Врбасу - „Код Свете Тројице“. Као омаж прошлости, у музеју је као целина постављен део старе апотеке Милета Лесковца, која презентује апотекарски намештај, посуде и алатке с почетка XX века.

Маршала Тита 88
(+381) 021 707 510
muzejvrbas@gmail.com

ГРАДСКИ МУЗЕЈ TOWN MUSEUM

TOWN MUSEUM

The Town Museum carries out the activity of protection of cultural goods from the area of the municipality of Vrbas, divided into 4 collections: archeological, historical, ethnological and art history. The most important objects dating from the Neolithic period to the Second World War are displayed at the permanent exhibition entitled “Vrbas - Man and Nature, Harmony of Coexistence”. The museum also has two more permanent exhibitions: “Jozsef Pechan - at the turn of the century” and “Ethno Corner”.

The Town museum is housed in a mixed-use building built around 1900. It was once owned by Carl Schuch, a pharmacist and longtime commander of the Voluntary Fire Brigade of Novi Vrbas. Schuch bought the first pharmacy opened in Vrbas - Kod Svete Trojice, in 1885. As a homage to the past, a part of the old pharmacy of Mileta Leskovac has been exhibited at the museum, presenting pharmacy furniture, utensils and tools from the beginning of the 20th century.

88 Maršala Tita St.
(+381) 021 707 510
muzejvrbas@gmail.com

ДУХОВНО БЛАГО ВРБАСА

Српска православна црква у Старом Врбасу саграђена је 1738. године у барокном стилу. Посвећена је празнику Ваведeња пресвете Богородице и има статус споменика културе у категорији непокретних културних добара од великог значаја. Чини једну од бројних „византијских цркава у бароном духу“ које се јављају као специфична група храмова грађених у тадашњој јужној Угарској. Иконостас из 1862. године сачињен је од икона које је насликао Јован Клајић у духу назаренског сликарства. На спољном зиду цркве истиче се спомен обележје врбаског свештеника Симеона Којића, чије је син Павле Којић био председник Матице Српске до њеног пресељења у Нови Сад 1864. године. Портрет протe Којића, који је 1825. године насликао сликар Арсеније Теодоровић, чува се у Галерији Матице Српске.

*Српска православна црква, парохија
Стари Врбас*
Исе Секицког 69

The Serbian Orthodox Church in Stari Vrbas was built in 1738 in the Baroque architectural style. It is dedicated to the Feast of the Presentation of Mary the Most Holy Mother of God and has the status of a cultural monument in the category of immovable cultural goods of great importance. It is one of the many “Byzantine churches built in Baroque style” that appear as a specific group of temples built in what was once Austro-Hungarian Empire. The iconostasis from 1862 is composed of icons painted by Jovan Klajić in the spirit of Nazarene painting. On the outer wall of the church, the memorial of Vrbas priest Simeon Kojić stands out, whose son Pavle Kojić was the president of Matica Srpska until its relocation to Novi Sad in 1864. The portrait of priest Kojić, painted by the painter Arsenije Teodorović in 1825, is kept in the Matica Srpska Gallery.

*Serbian Orthodox Church, Stari Vrbas
Parish*
69 Ise Sekickog St.

У споменичком наслеђу Војводине важно место припада капелама подигнутим на кулtnим и заветним местима. Међу њима издваја се по времену свог настанка и изгледу Капела Водице у Старом Врбасу, данас посвећена Светом Илији. Ова капела без звоника изграђена је 1794. године на месту извора лековите воде. Проглашена је за споменик културе у категорији непокретних културних добара 1992. године јер показује процес развоја народног градитељства у сусрету са стилском архитектуром и својим архитектонским елементима представља објекат са обележјима рококо-класицистичких остварења. У унутрашњости капеле налазе се остаци фресака, дело Новака Радоњића из 1863. године, на којима су приказани Света Петка, Богородица и Христово распеће.

*Српска православна црква, парохија
Стари Врбас*
Светозара Марковића 66

THE SPIRITUAL TREASURE OF VRBAS

In the cultural heritage of Vojvodina, an important place belongs to the chapels built in cult and votive places. Among them, the Chapel Vodice in Old Vrbas, today dedicated to Saint Elijah, stands out in term of its time of origin and design. This towerless chapel was built in 1794 at the spring of healing water. It was declared a cultural monument in the category of immovable cultural monuments in 1992 because it shows the developmental process of vernacular architecture in encounter with polite architecture, for its architectural elements represent a building with features of both Rococo and Neoclassicism. Inside the chapel there are remnants of frescoes, work of Novak Radonjić from 1863, which depict Saint Paraskeva, the Holy Mary Mother of God and the Crucifixion of Christ.

*Serbian Orthodox Church, Old Vrbas
Parish*

BB Svetozara Markovića St.

ДУХОВНО БЛАГО ВРБАСА

Евангеличка (лутеранска) црква изграђена је у познобарокном стилу са елементима класицизма, а свој коначни изглед са новим црквеним торњем задобила је 1862. године. Изнад улазног портала цркве налази се хронограм који даје годину изградње цркве исказану римским бројевима који су инкорпорирани у текст и истакнути као велика слова (MDCCCXX=1820). Познати врбаски сликар Јожеф Пехан је 1911. године, поводом проглашења цркве за седиште надбискупије, осликао фреску Лутер пред судом у Вормсу на унутрашњем своду цркве, јединствену у целој Војводини. Највећа је евангеличка црква у Војводини. Њен парохијски дом, рађен по пројекту инжењера Јожефа Киша, изграђен је 1837. године.

*Евангеличка хришћанска црква
Аусбуришког вероисповедања у
Србији - Војводини
Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresz-
tyén Egyház Szerbiában -
Vajdaságban
Маршала Тита 82 (у Градском парку)*

The Evangelical (Lutheran) church was built in the Late Baroque style with elements of Classicism. It has acquired its present appearance with the completion of the tower in 1862. Above the entrance portal of the church there is a chronogram giving the year of construction of the church expressed in Roman numerals which are incorporated into the text and highlighted as capital letters (MDCCCXX = 1820). In 1911, on the occasion of its proclamation for the seat of the Archdiocese, the famous painter from Vrbas, Jozsef Pechan, painted a fresco of Luther in front of the court in Worms on the inner arch of the church, unique in the whole of Vojvodina. It is the largest Evangelical church in Vojvodina. Her parish home, designed by engineer Jozsef Kiss, was built in 1837.

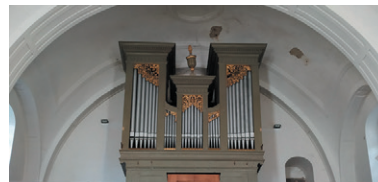
*Evangelical Lutheran Church of the
Augsburg Confession in Serbia - Vo-
jvodina*

*Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresz-
tyén Egyház Szerbiában - Vajdaságban
82 Maršala Tita St. (at the Town's Park)*

Реформатска црква изграђена је у стилу класицизма 1824. године према пројекту Јакоба Најшвендера (Jakob Neischwender) из Куле, док је торањ довршен 1861. године. На самом врху торња налази се витлејемска звезда, симбол рођења Исуса Христа. Реформатска црква има статус споменика културе у категорији непокретних културних добара од великог значаја. Оргуље које је израдио Штефан Брехт (Stephan Brecht) постављене су 1866. године. Овај знаменити механичар био је 60-их година 19. века истовремено ангажован на изради сатова на торњевима обе цркве, што је искористио за иновацију. Наиме, путем подземног механизма он је повезао сатове обе цркве тако да су наизменично оглашавале време: реформска четврт сата, а евангеличка пуне сате.

*Реформатска хришћанска црква у
Србији
Маршала Тита 86 (у Градском парку)*

THE SPIRITUAL TREASURE OF VRBAS

The Reformed church was built in Neoclassical architectural style in 1824 according to the project of Jakob Neischwender from Kula, while the tower was completed in 1861. At the very top of the tower is the Star of Bethlehem, a symbol of the birth of Jesus Christ. The Reformed Church has the status of a cultural monument in the category of immovable cultural goods of great importance. The organ, made by Stephan Brecht, was built in 1866. In the 1860s, this famous mechanic was simultaneously engaged in making clocks on the towers of both churches, which he used for innovation. Namely, through an underground mechanism, he connected the clocks of both churches so that they alternately announced the time: the Reformed quarter of an hour, and the Evangelical full hours.

*Reformed Christian Church in Serbia,
86 Maršala Tita St. (at the Town's Park)*

ДУХОВНО БЛАГО ВРБАСА

Римокатоличка црква посвећена Безгрешном зачећу дјевице Марије изграђена је 1884. године. Иако се католичка верска заједница у Врбасу јавља већ 30-их година 19. века, самостална црквена општина установљена је тек 1874. године, читав век након оснивања Новог Врбаса као насеља.

Католичка црква представља један од раних примера неоготичког стила у Војводини. Најранији примери неоготике у Војводини јављају се почетком 80-их година XIX века са изградњом цркве Сњежне Госпе на Текијама у Петроварадину (1881. године), а кулминира изградњом катедрале Име Маријино у Новом Саду (1894. године).

Слику Безгрешног зачећа – Immaculata Conceptio изнад олтару насликао је Јосип Копитар 1885. године. Оргуље у цркви израдио је Јозеф Ангстер из Печуја, један од најцењенијих и најтраженијих произвођача оргуља у Централној Европи.

*Католичка црква, парохија Врбас
Маршала Тита 139* 📍

The Roman Catholic Church dedicated to the Immaculate Conception of the Virgin Mary was built in 1884. Although the Catholic religious community in Vrbas appeared in the 1830s, an independent church community was established in 1874, a century after the founding of Novi Vrbas as a settlement.

The Catholic Church is one of the earliest examples of Gothic Revival style in Vojvodina. The earliest examples of Gothic Revival in Vojvodina appear as early as 1880s with the construction of the Church of Our Lady of the Snows at Tekije near Petrovaradin (1881), and culminate with the construction of the Cathedral – the Name of Mary Church in Novi Sad (1894).

The painting of the Immaculate Conception - Immaculata Conceptio above the altar was painted by Josip Kopitar in 1885. The organ in the church was made by Jozsef Angster from Pecs, one of the most respected and sought-after organ producer in Central Europe.

*The Roman Catholic Church,
Parish in Vrbas
139 Maršala Tita St.* 📍

Гркокатоличка црква у Старом Врбасу посвећена Покрову Пресвете Богородице грађена је у периоду од 1939. до 1945. године, на месту првобитног храма из 1892. године. Пројекат за нови храм израдио је истакнути украјински архитекта Владимир Сичинскиј (Volodymyr Sichynskiy). Њен изглед представља успешну синтезу архитектонских елемената украјинског стила и традиционалног војвођанског барока. Како је оригинални пројекат изгубљен током рата, црква је довршена према скраћеној верзији пројекта. Нови иконостас, са царским дверима пренетих из старе куцурске цркве, осликао је Петар Ризнич Ђађа, док је црквени ентеријер декорисао Павле Ружичка.

*Гркокатоличка црква, парохија
Стари Врбас, Сивч Јовгена 91* 📍

THE SPIRITUAL TREASURE OF VRBAS

The Greek Catholic Church in Stari Vrbas, dedicated to the Intercession of the Most Holy Mother of God, was built from 1939 to 1945, on the site of the original church built in 1892. The project for the new temple was made by prominent Ukrainian architect Volodymyr Sichynskiy. It represents a successful synthesis of architectural elements of the Ukrainian style and the traditional Baroque of Vojvodina. As the original project was lost during the war, the church was completed according to an abbreviated version of the project. The new iconostasis, with the royal doors transferred from the old church in Kucura, was painted by Petar Riznič Đađa, while the church interior was decorated by Pavle Ružička.

*Greek Catholic Church, Parish in Stari
Vrbas, 91 Sivč Jovgena St.* 📍

15

ДУХОВНО БЛАГО ВРБАСА

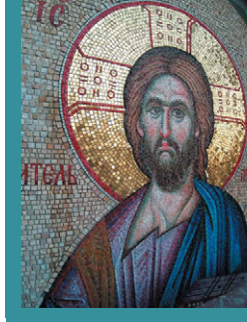
Методистичко – еванђејска црква основана је у Балтимору 1784. године, док на нашим просторима делује од 1898. године када је проповедник из Беча, Роберт Мелер (Robert Möller) дошао у Бачку по позиву огранка трезвењачког друштва „Плави крст“ у Врбасу. Прва методистичка црква у Србији основана је 1904. године у Врбасу. За потребе богослужења користили су локалну реформатску цркву. Црквено здање Методистичке цркве у Врбасу изграђено је 1920. године донацијама из Америке. Свечани састанак поводом проглашења уједињења методистичких цркава Војводине и Македоније одржан је у Врбасу 1922. године. Састанку је присуствовао и амерички бискуп Блејк који је том приликом обавио освећење новоизграђене цркве. Ова црква се и данас сматра најлепшим здањем методизма у региону.

УМЦ Методистичко – еванђејска црква Врбас, Маршала Тита 151

16

Methodist Church was founded in Baltimore in 1784, while it has been present in our area since 1898, when the preacher from Vienna, Robert Möller, came to Bačka region at the invitation of the branch of the sober society Blue Cross in Vrbas. The first Methodist church in Serbia was founded in 1904 in Vrbas. They used the local Reformed Church for worship. The church building of the Methodist Church in Vrbas was built in 1920 with donations from America. Official meeting on the occasion of the proclamation of the unification of the Methodist churches of Vojvodina and Macedonia was held in Vrbas in 1922. The meeting was also attended by the American Bishop Blake, who used the occasion to consecrated the newly built church. This church is still considered the most beautiful building of Methodism in the region.

UMC Methodist – Evangelical Church
Vrbas, 151 Maršala Tita St.

Најмлађи верски објекат у Врбасу, Храм Вазнесења Господњег, грађен је у према пројекту

архитекте Љубише Фолића. Супротно пракси копирања средњовековних узора, Саборни храм у Врбасу пројектован је са идејом преображаја српског средњовековног црквеног градитељства у савремени архитектонски израз. Изградња Храма започета је 2007. године, док је литургијом на Крстовдан 2019. године почело редовно богослужење. Храм, чија основа је у облику грчког слободног крста, садржи једну централну и четири бочне куполе чији су врхови украшени златним крстовима. Улазни портал на којем се налази мозаик Христа Спаситеља омеђен је са обе стране полуотвореним звонницама, док се у приземљу налазе две крстионице, посвећене светом Јовану и Преподобној Мати Параскеви. У Храму се чувају мошти сурдуличких мученика, дар Епархије врањске.

Српска православна црква, парохија
Нови Врбас
Маршала Тита 95 (у пролазу ка
Основном суду у Врбасу)

THE SPIRITUAL TREASURE OF VRBAS

The youngest religious building in Vrbas, the Temple of Holy Ascension of Our Lord, was built according to the project of architect Ljubiša Folić. Contrary to the practice of copying medieval models, the Temple in Vrbas was designed with the idea of transforming Serbian medieval church architecture into a modern architectural expression. The construction of the Temple began in 2007, while the regular church service began with the liturgy on the Ascension Day (srb. Spasovdan) in 2019. The temple, whose base is in the shape of a Greek free cross, contains one central and four side domes whose tops are decorated with golden crosses. The entrance portal with the mosaic of Christ the Savior is bordered on both sides by semi-open bell towers, while on the ground floor there are two baptisteries, dedicated to St. John and the Venerable Mother Paraskeva. The relics of the martyrs of Surdulica, a gift from the Eparchy of Vranje, are kept in the Temple.

Serbian Orthodox Church, Novi Vrbas
Parish
95 Maršala Tita St. (in passage toward
Basic Court in Vrbas)

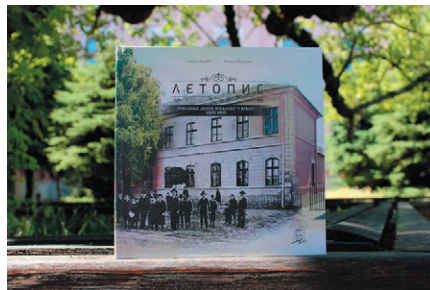
ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ

Зграда Гимназије Жарко Зрењанин изграђена је 1888. године према пројекту Конрада Урбана, осам деценија након оснивања школе. Већ 1898. године зграда је проширена, добивши гимнастичку салу, а 1910. године је задобила данашњи изглед. Лепота зграде Гимназије допринела је њеном честом приказу на разгледницама града, као слика којом су становници хтели да истакну и опишу свој град. Почети Гимназије везују се за оснивање Латинске школе 1809. године, што је чини једном од најстаријих образовних институција у Србији. Историјат њеног развоја представљен је на сталној изложби постављеној у Гимназији 2019. године.

Палих бораца 9

The building of the Žarko Zrenjanin Gymnasium Secondary School was built in 1888 according to the project of Konrad Urban, eight decades after the founding of the school. As early as 1898, the building was expanded adding a gym, and in 1910 it acquired its present appearance. The beauty of the Gymnasium building contributed to its frequent display on the town's postcards, as a preferred image with which residents wanted to highlight and describe their hometown. The beginnings of the Gymnasium are connected to the founding of the Latin School in 1809, which makes it one of the oldest educational institutions in Serbia. The history of its development is presented at a permanent exhibition set up at the Gymnasium in 2019.

9 Palih boraca St.

Добровољно ватрогасно друштво у Новом Врбасу основано је 1904. године. Ватрогасни дом са торњем изграђен је 1938. године према пројекту инжењера Хајнриха Вебера. Свечано отварање новог дома одложено је за 1939. годину када је ватрогасно друштво славило 35 година постојања. Ова једносpratница са торњем обложена је жутом и црвеном фасадном опеком. Приземље су некад чиниле четири гараже за смештај ватрогасних возила, уз кухињу са помоћним просторијама, док су се на спрату налазиле просторије намењене друштвеном животу ватрогасаца. Зграда је 90-их година прошлог века преуређена у пословне просторије банке. Ватрогасни торањ са осматрачницом, лоциран на крајњем десном углу зграде, представља остатак који подсећа на њену изворну намену.

Палих бораца 11

ARCHITECTURAL HERITAGE

The Voluntary Fire Brigade in Novi Vrbas was founded in 1904. The Fire station with the tower was built in 1938 according to the project of engineer Heinrich Weber. The grand opening of the new home was postponed to 1939 when the Fire Company celebrated 35 years of existence. This one-story building with a tower is covered with yellow and red facade bricks. The ground floor used to house four garages for fire trucks, with a kitchen and auxiliary rooms, while the rooms on the first floor were intended for the firefighters social activities. The building was converted into the bank in the 1990s. The fire tower with an observatory, located on the far right corner of the building, is reminiscent of its original purpose.

11 Palih boraca St.

19

ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ

Др Бела Тешењи (Dr Bela Tessenyi), хирург из Савиног Села, заједно са Др Матијасом Милером, редгенологом, основао је Санаторијум за хирушку и интерну медицину „Тешењи“ у Новом Врбасу 1920. године. Овај наменски грађен објект поседовао је амбуланту и пет болничких просторија, укупног капацитета 12 болничких постеља. Санаторијум је 1944. године претворен у војну болницу, а потом затворен.

Као нова врста институције, санаторијуми су се проширили током првих 20 година XX века по Централној и Источној Европи, укључујући и Војводину, где је први санаторијум отворен у Панчеву 1907. године. До Другог светског рата у Војводини је било отворено 27, половина укупног броја у Србији. То су биле мале приватне специјализоване болнице лоциране у 6 градова: Нови Сад, Суботица, Сомбор, Врбас, Вршац и Панчево. Ови приватни санаторијуми нису били у служби лечења туберкулозе, већ су пружали друге медицинске услуге добростојећим пацијентима.

Иве Поле Рибара 16/Ц

Dr. Bela Tessenyi, a surgeon from Savino Selo, together with Dr. Matthias Müller, a radiologist, founded the Sanatorium for Surgical and Internal Medicine “Tessenyi” in Novi Vrbas in 1920. This purpose-built facility had an ambulance and five hospital rooms, with a total capacity of 12 hospital beds. The sanatorium was turned into a military hospital in 1944, and then closed.

As a new type of institution, sanatoriums expanded during the first two decades of the 20th century in Central and Eastern Europe, including Vojvodina, where the first sanatorium was opened in Pančevo in 1907. Until the Second World War, 27, half of the total number in Serbia, was open in Vojvodina. All of them were small private specialized hospitals located in 6 cities: Novi Sad, Subotica, Sombor, Vrbas, Vršac and Pančevo. These private sanatoriums were not in the service of treating tuberculosis, but provided other medical services to well-to-do patients.

16C Ivo Pole Ribara St.

Нововрбаска штедионица Д.Д. (мађ. Ujverbasz Takarekpenztar) основана је 1. новембра 1870. године као прва новчана институција у Врбасу. Зграда штедионице, данас пословни објект Националног бироа за запошљавање, изграђен је почетком XX века као приземна зграда са угаоном кулом. Од штедионице до поште је некад била траса корзоа.

Банкарске институције у Аустро-угарском царству почеле су да се развијају средином XIX века. Услови за развој приватног банкарства створени су доношењем Закона о друштвима 1852. године, закључно са Трговачким законом из 1875. године. До почетка Првог светског рата у Војводини је пословало 270 новчаних завода.

Иве Поле Рибара 18

ARCHITECTURAL HERITAGE

Novi Vrbas Savings Bank (Serbian: Novovrbaska štedionica D.D., Hungarian: Ujverbasz Takarekpenztar) was founded on November 1, 1870, as the first financial institution in Vrbas.

The savings bank building, today the office building of the National Employment Bureau, was built at the beginning of the 20th century as a ground floor building with a corner tower. From the savings bank to the post office there used to be a promenade route.

Banking institutions in the Austro-Hungarian Empire began to develop in the middle of the 19th century. The conditions for the development of private banking were created by the passing of the Companies Act in 1852, and concluded with passing of the Commercial Act in 1875. By the beginning of the First World War there were 270 banking institutions in Vojvodina.

 18 Ivo Pole Ribara St.

20 21

ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ

Биоскоп у Новом Врбасу – популарни Мози како су га некад мештани звали према мађарској речи за биоскоп – отворен је 1918. године. Власник биоскопа био је Адам Ерлеман, велики заљубљеник у филм, који је од властитих средстава подигао наменски грађену зграду биоскопа у центру града 1912. године. На врху фасаде постављене су скулптуре две музе. На крају труба које су држале скулптуре налазиле су се лампе, које су биле упаљене када је филмска пројекција била у току. Од 1930. године, реновиран и прилагођен приказивању тон филмова, биоскоп мења назив у Национал Тонфилм Кино Нови Врбас. На свечаном отварању 12. априла, приказан је први звучни филм у Врбасу. Био је то филм „Лудак који пева“ (енг. The Singing Fool), који је постигао највећи успех од свих звучних филмова у свету тог доба.

Маршала Тита 90

The Old Cinema Theater in Novi Vrbas - the popular Mozi as the locals once called it according to the Hungarian word for cinema - was opened in 1918. The owner of the cinema was Adam Erleman, a great filmophile, who funded the construction of the cinema building in the center of the town in 1912. Sculptures of two muses are placed on top of the building. At the end of the trumpets that the sculptures held were lamps, which were turned on when the film screening was in progress. Since 1930, renovated and adapted to show sound movies, the cinema has changed its name into Novi Vrbas National Sound Movie Cinema (srb. Nacional Tonfilm Kino Novi Vrbas). At the grand opening on April 12, the very first sound film was shown in Vrbas. It was the film The Singing Fool, which has been deemed the most successful of all sound films in the world at the time.

90 Maršala Tita St.

ARCHITECTURAL HERITAGE

In Vrbas, there are also fine examples of modern architecture. Hotel Bačka was built in 1959 according to the project of the architect Đorđe Tabaković, the most famous Interwar architect of Novi Sad and Vojvodina and one of the most important architects of modernism in Vojvodina. In Novi Sad he designed, among others, the Hotel Park and the Tanurdžić Palace. Hotel Bačka, built as a massive five-storey building with a ground floor annex, is the last project of a rich career of this famous Serbian architect. Today, Tabaković's original building forms the old wing of the hotel, on the right side near the museum building, while the left side, as well as the terraces in front of the hotel, were added later.

 92 Maršala Tita St.

У Врбасу се налазе и значајни примерци модерне архитектуре. Хотел Бачка изграђен је 1959. године према пројекту архитекте Ђорђа Табаковића, најпознатијег међуратног архитекте Новог Сада и Војводине и једног од најзначајнијих архитеката модерниста у Војводини. У Новом Саду пројектовао је, између осталих, Хотел Парк и Танурџићеву палату. Хотел Бачка, грађен као масивна петоспратница са приземним анексом, представља последњи пројекат из богате градитељске каријере овог познатог српског архитекте. Табаковићева оригинална зграда данас чини старо крило хотела, до зграде музеја, док су лева страна, као и терасе испред хотела, дограђене касније.

Маршала Тита 92

ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ

Зграда полицијске станице, изграђене 1975. године као зграда Секретаријата унутрашњих послова у Врбасу, дело је познатог архитекте Милорада Милидраговића.

Пројекат је рађен у сарадњи са колегом са студија, архитектом Миодрагом Цонићем. Зграда је саграђена у комбинацији жуте опеке и сировог брит-бетона, презентујући комбинацију старог, домаћег аутентичног материјала, и бетона као популарног савременог материјала који се више не скрива већ истиче. Скулптурални, разиграни облик зграде показује уметнички сензибилитет пројектанта који се поред функције, посебно позабавио формом објекта. Зграда СУП-а у Врбасу представља једно од најзначајнијих дела војвођанске архитектуре прве половине 70-их година 20. века и одјек покрета брутализма.

Народног фронта 70

The police station building, built in 1975 as the building of the Secretariat of Internal Affairs in Vrbas, is the work of the well-known architect Milorad Milidragović, made in cooperation with his University colleague, architect Miodrag Conić. The building was constructed with a combination of yellow brick and raw concrete - Béton brut, presenting a combination of old, authentic domestic material, and concrete as a popular modern material that is no longer hidden but accentuated. The sculptural, playful shape of the building shows the artistic sensibility of the designer who, in addition to the function, took especial care with the shape of the building. The Secretariat's building in Vrbas is one of the most significant works of Vojvodina's architecture in the first half of the 1970s and an echo of the brutalism movement.

70 Narodnog fronta St.

Зграда Општинске управе Врбас изграђена је 80-их година 20. века као седиште Комбината ПИК Врбас – удружених фабрика прехранбене индустрије Врбаса. Ово здање модерног изгледа и оштрих линија, сва у стаклу и металу, данас доминира главним градским тргом. Због свог модерног и луксузног изгледа, али и као одраз економске моћи и развијености прехранбене индустрије Врбаса, становници града 90-их година 20. века прозвали су је Дом Лордова.

Маршала Тита 89

The building of the Municipal Administration of Vrbas was built in the 1980s as the seat of the PIK Kombinat Vrbas – the food industry corporation of Vrbas. This building with its modern look and sharp lines, all in glass and metal, today dominates the main town square. Due to its modern and luxurious appearance, as well as a reflection of the economic power and development of the food industry in Vrbas, the locals referred to it as the House of Lords in the 1990s.

89 Maršala Tita St.

РЕЗИДЕНЦИЈАЛНА АРХИТЕКТУРА

База Центар

Кућа представља редак примерак руралне архитектуре с почетка 19. века у чијем дворишту се налазе аутентични помоћни привредни објекти и једна је од четири најстарије куће тог типа у Војводини. У њој се током Другог светског рата налазила илегална партизанска база Центар у којој се, између осталог, штампао и пропагандни материјал. Пошто се налазила у кући Драгутина Радованова Бапе, позната је још и као Бапина база. У ново изграђеном објекту испред куће 1986. године отворен је Музеј револуције у Врбасу са уређеном сталном поставком. База Центар проглашена је за знаменито место од великог значаја.

Депенданс Градског музеја Врбаса
Миливоја Чобанског 126

Centre Base

The house is a rare example of rural architecture from the beginning of the 19th century, with authentic auxiliary economics facilities, making it one of the four oldest houses of that type in Vojvodina. During the Second World War an illegal partisan hideout named Centre Base was located there, where, among other things, propaganda material was printed. Since it was located in the house of Dragutin Radovan Bapa, it is also known as Bapa's Base. In 1986, the Museum of the Revolution in Vrbas was opened in a newly erected building in front of the house, with a permanent exhibition on display. The Centre Base has been declared a landmark of great importance.

Dependans of Town Museum of Vrbas
126 Milivoja Čobanskog St.

Крајем 19. века у Врбасу се јављају нови типови и стилови изградње стамбених објеката. Ове репрезентативне виле и стамбене палате у стилу сецесије грађени су од стране имућних грађана Врбаса. Једна од њих, Вила Томан, саградила је велепоседничка породица Томан почетком 20. века по пројекту архитеката из Будимпеште. Њена фасада украшена је чувеном Жолнаи (мађ. Zsolnai) керамиком, произвођеном у Печују. Вила има статус споменика културе у категорији непокретних културних добара од великог значаја.

Маршала Тума 42

RESIDENTIAL ARCHITECTURE

At the end of the 19th century, new types and styles of housing construction appeared in Vrbas. These representative villas and residential palaces in the Art Nouveau style were built by wealthy citizens of Vrbas. One of them, Villa Toman, was built by the large landowning family Toman at the beginning of the 20th century, according to the project of architects from Budapest. Its facade is decorated with the famous Zsolnay ceramics produced in Pecs. The villa has the status of a cultural monument in the category of immovable cultural property of great importance.

42 Maršala Tita St.

РЕЗИДЕНЦИЈАЛНА АРХИТЕКТУРА

Вила Хецл изграђена је почетком XX века као репрезентативни стамбени објект велепоседничке породице Хецл. Њен последњи власник, доктор Фридрих Хецл (Dr Friedrich Hettzl) адаптирао је део виле у којем је отворио други приватни санаторијум у Врбасу, пружајући углавном хирушке услуге, са капацитетом 25 болничких постеља. Након ослобођења Врбаса 1944. године санаторијум је претворен у војну позадинску болницу. После рата, 1947. године приземље је претворено у хирушко одељење, док је на спрату смештено гинеколошко одељење са породилиштем. Данас је овде смештен Геронтолошки центар. Вила је саграђена као слободно стојећи спратни објект у парку, са мансардним кровиштем и кулом, те се често погрешно назива дворцем.

Маршала Тита 38

Villa Hettzl was built at the beginning of the 20th century as a representative residential building of the landowning Hettzl family. Its last owner, Dr. Friedrich Hettzl, renovated a part of the villa where he opened the second private sanatorium in Vrbas, providing mainly surgical services, with a capacity of 25 hospital beds. After the Liberation of Vrbas in 1944, the sanatorium was turned into a military background hospital. After the war, in 1947, the ground floor was turned into a surgical ward, while obstetrics and gynaecology ward was located on the first floor. Today, the Gerontology Center which provides residential care of elderly citizens is located here. The villa was built as a free-standing two-storey building situated in a park, with a mansard roof and a turret, which is why its often mistakenly referred to as a castle.

38 Maršala Tita St.

28

Улазни портал некада раскошне виле Шмит, наглашен је масивним луком унутар кога је смештен трем. Портал, заједно са забатом, украшени су златно обојеном декорацијом сличном ткању које асоцира на народни вез. Извори помињу да су куће браће Шмит у главној улици са раскошним стилем градње биле једнако егзотичне као и њихова унутрашњост, са намештајем од махагонија, ебоновог дрвета и слоноваче, и ентеријером испуњеним примерцима разноврсних предмета западноафричких племена. Браћа Шмит били су грађевински мајстори из Новог Врбаса, који су своје каријере изградили у Африци. Након ангажовања на изградњи железнице у Тогоу, браћа се настављају у Дуали, приморском граду Камеруна, где подижу зграде за чиновнике губернаторства и тргују махагонијем са Ливерпулом. Због климе, наизменично су проводили пола године у завичају, а пола у Тогоу.

Маршала Тита 140

29

RESIDENTIAL ARCHITECTURE

The entrance portal of the once luxurious Villa Schmidt is accentuated by a massive arch with the porch located underneath. The entrance, together with the gable, are covered with a gold-colored fabric-like decoration resembling folk embroidery. Sources mention that the Main Street houses of Schmidt brothers, with its luxurious style of construction were as exotic as their interior, filled with furniture made of mahogany, ebony and ivory, as well as specimens of various objects of West African tribes. The Schmidt brothers were master builders from Novi Vrbas, who built their careers in Africa. After engaging in the construction of the railway in Togo, the brothers settled in Douala, a coastal city of Cameroon, where they erected buildings for governorship officers and traded mahogany with Liverpool. Due to the climate, they alternately spent half a year in their homeland and half in Africa.

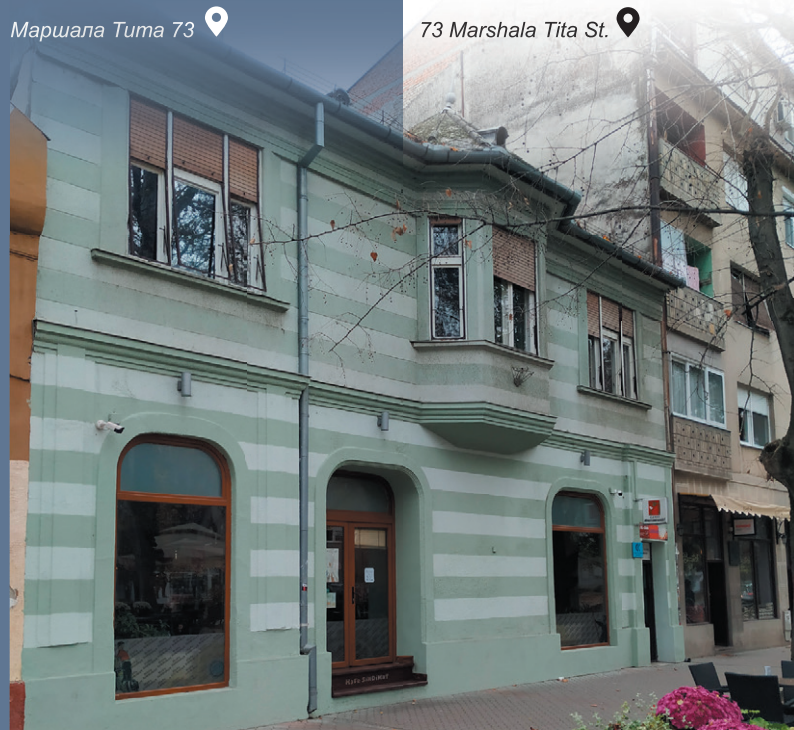
140 Maršala Tita St.

РЕЗИДЕНЦИЈАЛНА АРХИТЕКТУРА

Стамбено-пословна једносратна Палата Рајх и Фридман изграђена је у стилу сецесије пре Првог светског рата. У њеном приземљу била је смештена велетрговина Рајх и Фридман. О власнику палате, Аурелу Рајху и његовом пословном партнеру Фридману, писао је у својим делима Јоханес Вајденхајм, присећајући се свог заичаја. Од архитектонских одлика истиче се тространи еркер на спрату. Данас су у њој смештени биоскоп Југославија и кафе Синдикат.

Маршала Тита 73

The one-story mixed-use building – Reich and Friedman Palace was built in the Art Nouveau style before the First World War. The Reich and Friedman wholesale store was located on its ground floor. While remembering his homeland Johannes Weidenheim wrote in his novels about the owner of the palace, Aurel Reich and his business partner Friedman. As a architectural feature, the three-sided bay window on the first floor stands out. Today, it's a home of Yugoslavia Cinema and the Syndicate Cafe.

73 Marshala Tita St.

RESIDENTIAL ARCHITECTURE

Palace Cairo was built for both residential and commercial purposes between 1910 and 1914 in the Art Nouveau style, by the Luchezi family. On the ground floor there was a pastry shop of the same name, known throughout Bačka region for its cakes, ice cream and chestnut puree. After the Second World War, there was still a shop renamed "Cairo" (closed today).

67 Maršala Tita Street

Стамбено-пословна Палата Каиро изграђена је између 1910 – 1914. године у стилу сецесије, од стране породице Лухези. У приземљу се налазила посластичарница истог имена, позната у целој Бачкој по колачима, сладоледу и кестен пиреу. Након Другог светског рата овде се и даље налазила посластичарница под називом „Каиро“ (данас затворена).

Маршала Тита 67

ИНДУСТРИЈСКО НАСЛЕЂЕ

Шлајс (енг. Sluice, нем. Schleuse – бродска преводница, каналска устава) је значајно место у историји развоја хидросистема Војводине. Овде је 1785. године почело прокопавање Великог бачког канала копањем пробног одводног канала користећи постојећи водоток реке Црна бара. Изградња канала представљала је највећи градитељски подухват свог времена у Европи. Његов идејни творац и пројектант био је инжењер и угарски племић Јожеф Киш (1748-1813), чије гробно место обележава споменик на узвишењу изнад преводнице.

Испрва је понео назив Францов канал, према аустријском цару Францу I (године владавине 1804 – 1835), који је канал посетио пет година након изградње, пловећи од Сомбора до Врбаса.

Велики бачки канал који повезује Дунав код Бездана са Тисом код Бечеја, данас је део хидросистема Дунав-Тиса-Дунав. Канал укупне дужине од 110 km кроз општину Врбас протиче у дужини од 39 km. Стара преводница на Шлајсу грађена је кад и прва деоница канала (1794-1801), док је нова преводница изграђена 1965. године.

Подручје Шлајса

foto: Rajko Karišić

INDUSTRIAL HERITAGE

Šljajs (eng. Sluice, ger. Schleuse - canal lock) is an important place in the history of the development of the hydro system of Vojvodina. At this spot in 1785 began the digging of the Great Bačka Canal by digging a preliminary drainage canal using the existing watercourse of the river Crna Bara. The construction of the canal was the largest construction project of its time in Europe.

Its creator and designer was the engineer and Hungarian nobleman Jozsef Kiss (1748-1813), whose grave site is marked by a monument on a hill above the lock.

At first, it was named Francis's Canal, after the Austrian Emperor Francis I (years of rule 1804-1835), who visited the canal five years after its construction, sailing from Sombor to Vrbas.

The Great Bačka Canal, which connects the river Danube near Bezdan with the river Tisza near Bečej, is today part of the network of canals known as Danube-Tisa-Danube hydro system. The canal, with a total length of 110 km, flows through the municipality of Vrbas in the length of 39 km. The old lock in Šljajs was built at the same time as the canal was built (1794-1801), while the new lock was built in 1965.

 Šljajs Area

СПОМЕНИЧКО
НАСЛЕЂЕ

Споменичко наслеђе

Првог светског рата присутно је у виду спомен плоча на више локација. На самом улазу у Српску православну цркву у Старом Врбасу постављена је спомен плоча са именима погинулих становника Врбаса ове вероисповести, док су спомен плоче које комеморишу погинуле становнике Новог Врбаса постављене унутар Протестантских цркава у центру града. Занатлијска корпорација је у ајнфорт капији свог Занатског дома поставила спомен плочу на којој се налазе имена погинулих чланова овог еснафа свих националности.

Српска православна црква, парохија
Стари Врбас, Исе Секичког 69

Евангеличка и Реформатска црква,
Маршала Тита 82 и 86
(у Градском парку)
Zanataski dom, Maršala Tita 143

Memorial plaques that can be found at several locations in town represent the Monumental Heritage of the First World War. At the entrance to the Serbian Orthodox Church in Stari Vrbas there is a memorial plaque with the names of the fallen inhabitants of Vrbas of this denomination, while memorial plaques commemorating the fallen inhabitants of Novi Vrbas were placed inside the Protestant churches in the town center. The Crafts Corporation (srb. Zanatska korporacija) has placed a memorial plaque inside the Einfort gate of its Crafts House (srb. Zanatski dom), which contains the names of the dead members of this guild of all nationalities.

Serbian Orthodox Church, Stari Vrbas
Parish, 69 Ise Sekickog St.

Evangelical Lutheran Church and Reformed Church 82 and 86 Maršala Tita St. (at the Town's Park)
Crafts House, 143 Maršala Tita St

Споменичко наслеђе

Другог светског рата представља неколико споменика. Споменик палим борцима и жртвама фашистичког терора подигнут је 1951. године поводом обележавања 10. годишњице почетка устанка против фашизма. Његово постављење је довело до уређења околног простора у парковску површину. Споменик погинулим војницима Црвене Армије приликом ослобођења Врбаса 20. октобра 1944. године, обновљен је 2010. године. Споменик Црвеноармејцима или још називан и Руски споменик, првобитно је подигнут 1946. године и представља један од ретких обновљених споменика руским савезницима из Другог светског рата. Стуб Синагоге подигнут је 1980-их година у знак сећања на погинуле Јевреје из Врбаса. Споменик је изграђен од једног стуба некадашње Синагоге у Врбасу. Овде се убрајају још и споменици локалном палом борцу Иси Секичком и народном хероју Сави Ковачевићу.

The monumental heritage of the Second World War is represented by several monuments. The Monument to the fallen soldiers and victims of fascist terror was erected in 1951 on the occasion of marking the 10th anniversary of the beginning of the Uprising against fascism. The plateau surrounding the monument was turned into a town park on this occasion. The Monument to the Red Army soldiers, who died during the liberation of Vrbas on October 20, 1944, was restored in 2010. This monument, also referred to as the Russian Monument, was originally erected in 1946 and is one of the few restored monuments to Russian allies of the Second World War. The Synagogue's Pillar Monument was erected in the 1980s in memory of the fallen Jews from Vrbas. The monument was built from one pillar of the former Synagogue in Vrbas. The monuments dedicated to the local fallen soldier Isa Sekicki and people's hero Sava Kovacevic are also part of the monumental heritage of the Second World War in Vrbas.

Градски парк – трг Николе
Пашића
Трг Црвене армије
Плато испред продавнице
IDEA Super, Народног
фронта 51

Town's park – Nikola Pašić Square
Crvene Armije Square
Plateau outside IDEA Super store, 51
Narodnog fronta St.

СПОМЕНИЧКО НАСЛЕЂЕ

Споменик Јожефа Киша (1748-1813) обележава гробно место идејног творца и пројектанта Великог Бачког канала. Овај споменик на Шлајсу код предводнице представља један од најстаријих очуваних споменика у Врбасу.

Јожеф Киш (József Kiss) потиче из мађаризоване словачке официрске племићке породице. Заједно са својим братом Габријелом похађао је Инжењерску војну академију у Бечу (нем. K.u.K. Technische Militärakademie), коју је 1717. године основао Еуген Савојски. Са израдњом канала упознао се током студијског путовања у Велику Британију 1768. године. Убрзо потом напушта војну службу и постаје цивилни инжењер Краљевске коморе. Крајем 1770-их досељава се у Бачку, где као инжењер бачке коморе ради на пословима изградње типских насеља и парцелисања земљишта за потребе досељеника колонизованих у те крајеве. Поред хидроградње, израдио је пројекте различитих објеката попут цркава, млинова, гостионица, складишта, мостова, насипа, одводних канала. У општини Врбас пројектовао је зграду евангеличког парохијског дома у Врбасу и Грkokатоличку цркву у Куцури.

Подручје Шлајса

The monument of József Kiss (1748-1813) marks the grave site of the original instigator and chief engineer of the Great Bačka Canal. This monument is located in Šlajš – a name derived from the German word Schleuse (eng. Sluice) meaning canal lock. It is one of the oldest preserved monuments in Vrbas.

József Kiss comes from Magyarized Slovak officer noble family. Together with his brother Gabriel he attended the Military Engineering Academy in Vienna (ger. K.u.K. Technische Militärakademie), which was founded in 1717 by Eugene of Savoy. He became acquainted with canal construction during a study trip to Great Britain in 1768. Soon after he left the military service and became a civil engineer of the Royal Chamber. At the end of the 1770s, he moved to Bačka, where as an engineer of the Bačka Chamber he worked on the settlements layout and parcelling of land for the needs of immigrants colonized in those areas. He was appointed chief engineer of the Bačka Chamber Administration in 1788. In addition to hydro construction, he created projects for various other facilities such as churches, mills, inns, warehouses, bridges, embankments, drainage canals. In the municipality of Vrbas, he designed the building of the Evangelical Parish Home in Vrbas and the Greek Catholic Church in Kucura.

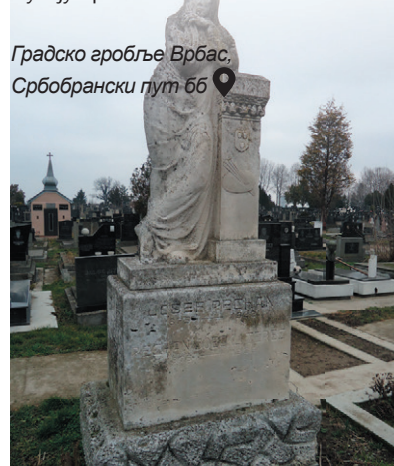
Šlajš Area

На гробу омиљеног врбаског свестраног уметника и сликара Јожефа Пехана, његов пријатељ Ференц Међеши израдио је надгробни споменик у виду тужне музе.

Јожеф Пехан (József Pechán, 1875 – 1922) био је познати војвођански сликар, свестрани уметник и омиљена личност међуратног Врбаса. Поред сликарства, бавио се и изработом фотографија, режирањем позоришних представа и компоновањем музике, а опробао се и у пројектовању зграда и вајарству. Глумио је у бројним представама. Пехан је био врсни виолиниста и оснивач квартета у којем је свирао.

Део сталне поставке Градског музеја чини изложба „Јожеф Пехан – на прекретници векова“. Највећи део Пехановог опуса чува се у Градском музеју Врбаса.

Градско гробље Врбас,
Србобрански пут 66

MONUMENTAL HERITAGE

On the grave of the favorite local versatile artist and painter Jožef Pehan, his friend the sculptor Ferenc Medgyessy made his tombstone in the form of a sad muse.

Pechán József (1875 - 1922) was a well-known painter from Vojvodina, a versatile artist and a well-liked person of the Interwar Vrbas. In addition to painting, he was also involved in photography, directing theater plays, composing music, and he also tried his hand at building design and sculpture. He acted in numerous plays. Pechan was an excellent violinist and the founder of the quartet in which he played.

The exhibition “Joszef Pechan – at the turn of the century” is part of the permanent exhibition of the Town Museum. Most of Pechan’s opus can be found at the Vrbas Town Museum.

 Vrbas Town Cemetery,
BB Srbobranskiput St.

НЕМАТЕРИЈАЛНО НАСЛЕЂЕ

Врбас већ дужи низ година носи епитет град гусала. Споменик српским гуслама, откривен 2019. године, дело је локалног уметника Љубисава Срдановића. Израђен је поводом уписивања певања уз гусле на Унескову листу нематеријалног културног наслеђа човечанства, чему су допринели општина Врбас и ГКУД „Вук Мандушић“ из Врбаса.

*Плато испред Храма Вазнесења
Господњег* 📍

INTANGIBLE HERITAGE

Vrbas has been called the city of gusle for many years. The monument to Serbian gusle – a traditional single-string musical instrument, was unveiled in 2019. The monument is the work of local artist Ljubisav Srdanović. It was created to mark the occasion of adding the Singing to the accompaniment of the gusle on to the UNESCO Intangible Cultural Heritage Lists of Humanity, to which the Municipality of Vrbas and local Association “Vuk Mandušić” have contributed.

*Plateau in front of the Temple of
Holy Ascension of Our Lord* 📍

38

39

Извори и литература

Баришић, Срђан, Прилог познавању протестантских верских заједница, ЦЕИР: часопис Религија и толеранција, број 7, Нови Сад, 2007.

Брдар, Валентина, Развој модерне архитектуре у Војводини, докторска дисертација, Одељење за историју уметности, Филозофски факултет Универзитета у Београду, <https://nardus.mpp.gov.rs/> Брдар, Валентина, О архитектури ватрогасних домова у Војводини између два светска рата, Грађа за проучавање споменика културе број 28, Покрајински завод за заштиту споменика културе, Нови Сад, 2015.

Водич — Градски музеј Врбас, Врбас, 2017. Врбас јуче, посебно издање Независних новина „Врбас Данас“

Њатовић, Драгана, Пољопривредни кредити у време стварања Краљевине СХС на подручју важења аустро-угарског законодавства, у: Банкарство бр.7-8, 2010.

ДВД Врбас 111 година, каталог изложбе, Градски музеј Врбаса, 2015. Добановачки, Душанак, и др., Sanatoria in the first half of the 20th century in the Province of Vojvodina. Oncology Institute of Vojvodina, Vol 21, No. 1, Sremska Kamenica, 2013.

Ђукановић, Дубравка, Архитектура римокатоличких цркава у Војводини од 1699. до 1939. године, монографија, Покрајински завод за заштиту споменика, Петроварадин, Библиотека: Културно наслеђе, Нови Сад, 2015.

Јанушевић, Богдан М., Настанак и развој стамбених палата и вила у Војводини обликованих у стилу сецесије крајем 19. и почетком 20. века, Фондација Богумила Храбака, Војвођанска академија наука и уметности, докторске дисертације - књига 11, Нови Сад, 2014.

Кубурић, Зорица, Верске заједнице у Србији и верска дистанца, ЦЕИР, Нови Сад, 2010.

Лок, Фридрих, Књига о Врбасу, Културни центар Врбаса

Милић, Милета; Пејић, Светлана, Споменичко

наслеђе Србије: непокретна културна добра од изузетног и великог значаја, Републички завод за заштиту споменика културе, 1998.

Митровић, Владимир, Архитекта Ђорђе Табаковић, Покрајински завод за заштиту споменика културе Петроварадин, Нови Сад, 2005. Митровић Владимир, Живот посвећен архитектури – архитекта Милорад Милидраговић, монографија, Друштво архитеката Новог Сада, Нови Сад, 2007.

Орбовић, Павле Б., Храм Ваведења Пресвете Богородице и капела Водица у Врбасу Орбовић, Марија, Културни живот Врбаса у огледалу завичајне штампе, Библиографија 1872-1944, Народна библиотека „Данило Киш“, Врбас, 2018. Отић, Љубица, 150 година парохије у Старом Врбасу, Завод за културу Војвођанских Русина, 2010.

Степановић, Милан, Велики бачки канал, www.ravnoplov.rs приступљено 19.11.2021.

Увалин, Владимир, Социјална политика и народно здравље у Врбасу 1918-1941, годишњак Градског музеја Врбаса – Фибула, бр.1, 2020.

Издавач: Туристичка организација општине Врбас

За издавача: Марија Златовић Арсенијевић

Аутор: Милица Миловић

Фотографије: ТОО Врбас, Градски музеј Врбас, Рајко Каришић, Фото конкурс ТООВ – Соња Рач, Милан Јакшић, Аранка Тешић, Драгана Мазур; Булајић Вујадиновић, Милица Сучевић, Владимир Митровић, Милица Миловић, ГЛАМ пројекат Википедија Србије

Насловна фотографија: Исидора Николић

Дизајн и штампа: Принт Студио 11, Нови Сад / office@printstudio11.rs

Тираж: 1000

Децембар 2021. године

Sources and Literature

Баришић, Срђан, Прилог познавању протестантских верских заједница, CEIR: Časopis Religija i tolerancija, broj 7, Novi Sad, 2007.

Brdar, Valentina, Razvoj moderne arhitekture u Vojvodini, doktorska disertacija, Odeljenje za istoriju umetnosti, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, <https://nardus.mpp.gov.rs/> Brdar, Valentina, O arhitekturi vatrogasnih domova u Vojvodini između dva svetska rata, Građa za proučavanje spomenika kulture, broj 28, Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, Novi Sad, 2015.

Vodić – Gradski muzej Vrbasa, Vrbasa, 2017. Vrbasa juče, posebno izdanje Nezavisnih novina „Vrbasa Danas“

Gnjatović, Dragana, Poljoprivredni krediti u vreme stvaranja Kraljevine SHS na području važenja austro-ugarskog zakonodavstva, u: Bankarstvo br.7-8, 2010.

DVD Vrbasa 111 godina, katalog izložbe, Graski muzej Vrbasa, 2015. Dobanovački, Dušanka, i dr. Sanatoria in the first half of the 20th century in the Province of Vojvodina. Oncology Institute of Vojvodina, Vol 21, No. 1, Sremska Kamenica, 2013.

Đukanović, Dubravka, Arhitektura rimokatoličkih crkava u Vojvodini od 1699 do 1939. godine, monografija, Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, Petrovaradin, Biblioteka: Kulturno nasleđe, Novi Sad, 2015.

Janjušević, Bogdan M., Nastanak i razvoj stambenih palata i vila u Vojvodini oblikovanih u stilu secesije krajem 19. i početkom 20. veka, Fondacija Bogumila Hrabaka, Vojvođanska akademija nauka i umetnosti, doktorske disertacije – knjiga 11, Novi Sad, 2014.

Kuburić, Zorica, Verske zajednice u Srbiji i verska distanca, CEIR, Novi Sad, 2010.

Loc, Fridrih, Knjiga o Vrbasu, Kulturni centar Vrbasa

Milić, Mileta, Pejić, Svetlana, Spomeničko nasleđe Srbije: nepokretna kulturna dobra od izuzetnog i velikog značaja, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, 1998. Mitrović, Vladimir, Arhitekta Đorđe Tabaković, Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, Petrovaradin,

Novi Sad, 2005. Mitrović, Vladimir, Život posvećen arhitekturi – arhitekta Milorad Miliđragović, monografija, Društvo arhitekata Novog Sada, Novi Sad, 2007.

Orbović, Pavle B., Hram Vavedenja Presvete Bogorodice i kapela Vodica u Vrbasu Orbović, Marija, Kulturni život Vrbasa u ogledalu zavičajne štampe, Bibliografija 1872-1944, Narodna biblioteka „Danilo Kiš“, Vrbasa, 2018. Otić, Ljubica, 150 godina parohije u Starom Vrbasu, Zavod za kulturu Vojvođanskih Rusina, 2010.

Stepanović, Milan, Veliki bački kanal, www.ravnoplov.rs pristupljeno 19.11.2021.

Uvalin, Vladimir, Socijalna politika i narodno zdravlje u Vrbasu 1918-1941, godišnjak Gradskog muzeja Vrbasa – Fibula, br.1, 2020.

Publisher: Tourist Organisation of the Municipality of Vrbasa

For the publisher: Marija Zlatović Arsenijević

Author: Milica Milović

Translation: Milica Milović

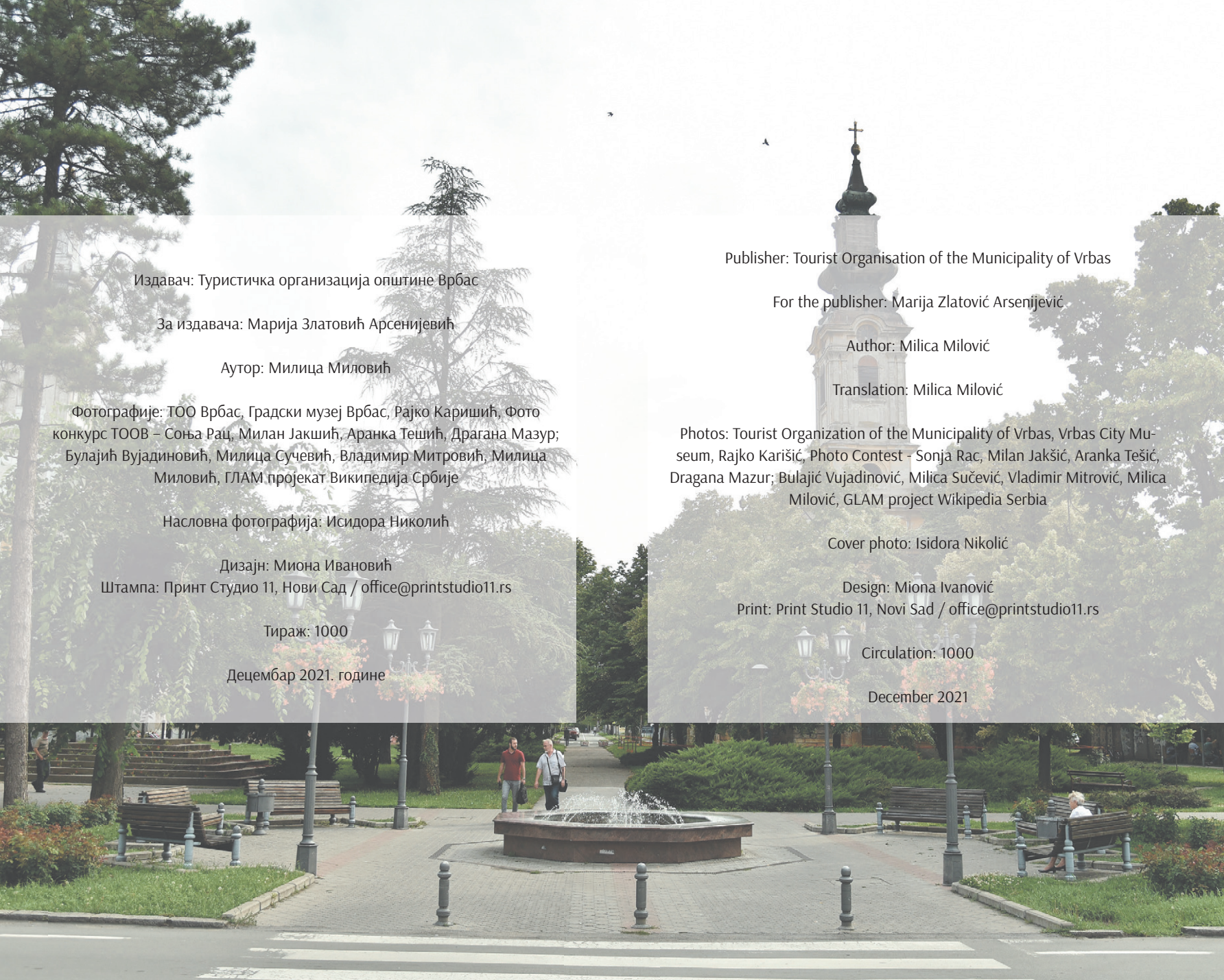
Photos: Tourist Organization of the Municipality of Vrbasa, Vrbasa City Museum, Rajko Karišić, Photo Contest - Sonja Rac, Milan Jakšić, Aranka Tešić, Dragana Mazur; Bulajić Vujadinović, Milica Sučević, Vladimir Mitrović, Milica Milović, GLAM project Wikipedia Serbia

Cover photo: Isidora Nikolić

Design and Print: Print Studio 11, Novi Sad / office@printstudio11.rs

Circulation: 1000

December 2021

Издавач: Туристичка организација општине Врбас

За издавача: Марија Златовић Арсенијевић

Аутор: Милица Миловић

Фотографије: ТОО Врбас, Градски музеј Врбас, Рајко Каришић, Фото конкурс ТООВ – Соња Рац, Милан Јакшић, Аранка Тешић, Драгана Мазур; Булајић Вујадиновић, Милица Сучевић, Владимир Митровић, Милица Миловић, ГЛАМ пројекат Википедија Србије

Насловна фотографија: Исидора Николић

Дизајн: Миона Ивановић

Штампа: Принт Студио 11, Нови Сад / office@printstudio11.rs

Тираж: 1000

Децембар 2021. године

Publisher: Tourist Organisation of the Municipality of Vrbas

For the publisher: Marija Zlatović Arsenijević

Author: Milica Milović

Translation: Milica Milović

Photos: Tourist Organization of the Municipality of Vrbas, Vrbas City Museum, Rajko Karišić, Photo Contest - Sonja Rac, Milan Jakšić, Aranka Tešić, Dragana Mazur; Bulajić Vujadinović, Milica Sučević, Vladimir Mitrović, Milica Milović, GLAM project Wikipedia Serbia

Cover photo: Isidora Nikolić

Design: Miona Ivanović

Print: Print Studio 11, Novi Sad / office@printstudio11.rs

Circulation: 1000

December 2021

BPBAC

VRBAS

Туристичка организација
општине Врбас

Маршала Тита 89, Врбас

Tourist organization of the
municipality of Vrbas

89 Maršala Tita Street, Vrbas

Пројекат финансиран од стране
Секретаријата за привреду и
туризам Аутономне покрајине
Војводине

Project financed by Provincial
Secretariat for Economy
and Tourism of the AP Vojvodina

(+381) 021 300 81 10

info@turizamvrbas.com

www.turizamvrbas.com

